

Hnada nihdy njewuńdže

Jan swědči wo Jezusu a woła:

„Tón to běše, wo kotrymž sym prajił:
Po mni přińdže, kiž je přede mnu byt;
přetož wón běše prjedy hač ja. A z je-
ho poľnosće smy wšitcy brali hnadu za
hnadu. Přetož zakon je přez Mójzasa
daty, ale hnada a prawdosć je so stała
přez Jezusa Chrystusa. Nichtó njeje
nihdy Boha widžať; jenički narodženy
Syn, kiž je Bóh a w klinje Wótca, je
nam jeho připowědať.“

Jan 1,15–18

Luba sotra, luby bratře w Jezusu Chrystusu, jako běše naju džowka hišće mjeńša, chcyše wona wěsty čas přeco „prěnja“ być. Potom dyrbjachmoj, moja žena a ja, wosebje pomaľu chodžić, tak zo měješe wona předskok. Hdyž raz prěnja njebě, móžeše to jenož ćežko znjesć. Prašam so, čehodla je tak wažne, być přeni abo prěnja? Swoje najlěpše dać, so nam hižo zahe přikubła a so wot nas žada. Tak přihotuja nas na wukonowu towaršnosć. To njeje jenož w sportowym wubědžowanju tak. Přeni dóstanje dobyćerske myto. Staja jemu „krónu“ dobyćerja. Jenož přeni a najlěpši maja wuspěch, su bohaći a znaći.

Prěnjordženy běše w starych časach namrěwec, dósta najwjace přichilnosće staršeju a postaji měritko. Hdyž bě nan sławny, měješe so syn ćešo. Młódši bratr bě naslědnik staršeho a so po nim měrješe. Hdyž bě předchadnica w zastojnstwje kmana a wobľubowana, měješe so jeje naslědnik ćežko. Po Ezawje měješe Jakob problem. Po Mójzazu měješe so Jozua ćežko. Po Eliji njeměješe so Eliza lochko. Po Janu dyrbyeše to tež za Jezusa ćežko być.

Někotři widžachu w Jezusu naslědnika Jana. Jan bě jeho tola wukřići. Tola wuspěšny a sławny Jan nas wuči, naše zhľodowanje změnić. Hinak hač so nam zda, bě Jezus hižo před Janom tu. Jan wobswědči: Jezus je přeni. Jezus bě samo hižo před Eliju tu, před Mójzasom, před Ezawom, před Abrahamom a samo hižo před

Adamom. Wón je potajkim přeni hižo dawno před tym, zo móžeš ty přeni być. Ze swojim zrowastanjenjom je wón tež přeni noweje Božeje stwórby. Tehodla njemóžemy wo Jezusu wulce dosć myslić.

Jezus pak njewobchowa swoje „prěni byće“ za sebje, kaž my to rady činimy! Wón je našedla přeni! Dari nam hnadu wo hnadu. Potajkim nic jenož hnadu na spočatku našeho puća jako křescenjo, ale přez cyte naše žiwjenje přeco zaso znowa. Wón předže takrjec swoju hnadu, swoju spomožnu přichilnosć do našeje biografije. Tuta hnada móže we wšelakich žiwjenskich fazach rozdžělna być. Zo smy k wěrje namakali – přez křescanski staršiski dom abo njehladajo na (pře)křescanski staršiski dom abo samo tež njehladajo na nje-křescanski staršiski dom –, mamy so Božej hnadže džakować. Zo mam swoje powołanje, je dar hnady. Zo je Bóh mje do serbskeho kraja stajił, je hnada. Zo je namaj džěći dowěrił, je hnada. Na jeho hnadu móžemy so w času nuzy kaž našim džensnišim, w času wosobinskeje chorosće, w času

zestarjenja a w času mrěća nadžijeć.

„Hnadu wo hnadu“ abo lěpje „hnadu nad hnadu“ woznamjenja, zo hnada nihdy njewuńdže! Wona přiwza přeco zaso hinaše formy, ale dopomina nas w kóždym žiwjenskim položenu stajnje na samsnu hnadu: Wumóžnik Jezus je přišoť, zo by nam wodawanje a wujednanje z Bohom dariť. Tón, kiž bě na spočatku přeni, dari nam na kóncu swoju hnadu. Tutu hnadu mamy wědomje přiwzaca a wěrjo přijimac jako njezasľuženy dar, hačrunjež bychmy rady přeni byli. Bóh njespožči nam ju dočasnje, ale spožči runje telko, kaž we wotkomiku trjebamy.

Bóh posylń našu wěru do Jezusa Chrystusa, kiž je přeni. Njeh spožči nam sćerpnosć w „ćesćelakomnosći“, přeni być chcyć, a spóznaće, kak bohaće je nas Bóh z Jezusom wobdariť. Wšitke hišće tak wulke a wuznamne wuspěchi dyrbja před nim zblědný. Njemóžemy wulce dosć wo Jezusu myslić a směmy bohaće jeho hnadu wužiwać. Hamjeń.

Daniel Jordanov, farar w Klětnom

Swjeden Třoch kralow po awstralsku: Mandželskaj Betty a Colin Huf w Tarringtonje (prjedy Bukecy) staj před swojim domom z walčkow słomy zestajiľoj dary Třoch kralow – zľoto, woruch a myru (wotľěwa).

Foto: Colin Huf

„Pomhaj Bóh“ a dalše postrowy

Lube džěci, zawěsće znajeće wšitcy naš serbski ewangelski postrow „Pomhaj Bóh“. Často so tak strowimy, hdyž zetkamy so na Božich službach abo na druhich cyrkwinskih zarjadowanjach. Tež časopis, w kotrymž runje čitaće, rěka „Pomhaj Bóh“.

Hustodosć wužiwamy tutón postrow cyle samozrozumliwje a njeprěmyslujemy dale wo tym. Tuž sym so raz bliže z nim zaběrała. Hdyž postrowimy někoho z „Pomhaj Bóh“, potom zwuraznjamy z tym našu nadźiju a dowěru, zo móže Bóh nam pomhać. Bychmy to móhli tež z „Bóh njech pomha“ přeložić. Postrow dopomina nas, zo je naš Bóh wšehomócný a zo chce nas w našim žiwjenju podpěrować. Postrow njewobsahuje jenož dobre přeća kaž na příklad „Dobre ranje“ abo „Dobry wječor“ a njeje tež na wěsty čas dnja wjazany.

Při pućowanju w Alpach sym husto bayerski postrow „Grüß Gott“ słyšała. Wón je našemu serbskemu podobny a rěka přeloženy „Witaj Boha“. Tute słowa woznamjenjeja tak wjele kaž „Bóh njech přecelnje z tobu wobchadźa“ abo „Bóh tebe žohnuje“. Tež w druhich rěčach namakamy postrowy, kotrež počahuja so na wěru.

Wosebitosć našeho serbskeho ewangelskeho postrowa je, zo mamy tež wotmołwu. Hdyž strowi nas něchtó z „Pomhaj

Bóh“, potom prajimy „Wjerš pomazy“. Wjerš steji za Wjeršneho, za Boha jako najwyšeho knjeza swěta. „Pomazy“ je stare slowo za pomhanje. Z našej wotmołwu wobkrućimy tuž, zo budže Bóh nam pomhać. To je tola woprawdže dobra powěsć, kotruž sej to přeco připrajamy!

W serbskich ewangelskich kemšach mamy hišće dalšu wosebitostku. Na kóncu strowimy so ze „Z Božoh' słowa witaj“. To pokaza na to, zo smy w čitanju a předowanju Bože slowo słyšeli. Nětko witamy tute w našich wutrobach. To rěka, zo wozmjemy słyšane slowa w našich myslach sobu domoj a dale wo nich přemyslujemy. Tak móže Bože slowo w našim wšědnym dnu dale skutkować.

Na kóncu chcu hišće naše serbske rozohnowanje naspomnić. Hdyž prajimy někomu „Božemje“, přejemy jemu, zo njech dže w „Božim mjenje“. To rěka, zo wón njetrjeba sam hić, ale Bóh jeho přewodźuje a na njeho keđžbuje.

Hdyž tak wo tym přemyslujemy, mamy woprawdže kopicu rjanych a wosebitych serbskich postrowow. Jankowa ideja, „Pomhaj Bóh“ husćišo wo wšědnym dnu wužiwać, so mi derje lubi. Potom móžu z postrowom na Božu pomoc w swojim žiwjenju skedźbnić a so přeco zaso na to dopominać.

Text a rys.: *Katja Meyerowa*

Zymske hódančko

Lube džěci, sym wam hišće małe hódančko přihotowała. Přeco dvě čapce słušatej hromadže. Kotre to su a kajka wostanje wyše? Hdyž rjadujeće pismiki w čecikach čapkow prawje, wučitaće zymski sport. Wjele wjesela při hódanju přeje wam

Žohnowane a strowe nowe lěto 2022

preje wšitkim čitarjam,
dopisowarjam a dobroćelam
časopisa ewangelskich Serbow
redaktorka Pomhaj Bóh

„Dobry pastyr“ w Rakečanskej cyrkwi

Zwukowej instalaciji „Dobry pastyr“, kotraž bě za čas korony w měrcu a aprylu 2021 w Rakečanskej cyrkwi dožiwić, je so spočito Ewangelske medijowe myto. Předsyda Ewangelskeho medijoweho zwjazka w Sakskej, wyši krajnocyrkwinski rada Ihmels, je myto 17. nowembra na małej swjatočnosti akteram w Rakecach přepodał.

Zwukowa instalacija bě w běhu lěta w dalšich cyrkwjach Hornjeje Łužicy – w Radeburgu, Žitawje a Kinsporku – słyšeć. Wot 8. decembra hač do srjědź janua-

ra maja nětko zajimcy znowa składnosć, ju w Rakečanskej cyrkwi dožiwić. Wona zaklinči wšědnje wot 9 do 20 hodź. kóždy 20 mjeńšin. Zastup je darmotny.

Rakečanska wasada

Hłowna zhromadźizna zwjazka so přesunje

Aktualna situacija w korona-pandemiji je přewšo njewěsta. Tehodla je so předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka za přesunjenje hlowneje zhromadźizny rozsuđiło. Wona bě za 29. januara předwidžana. Nowy termin w nalěču so sčasom wozjewi.

Předsydstwo SWZ

Wobrazy z Imišoweje klětki so nawróćili

Prěni advent mějachmy na kóncu kemšow w Hodźiju wosebity podawk. Móžachmy staronowu wumělsku twórbu wotkryć. Jedna so wo korb klětki z časa fararja Imiša. W léce 1883 su Hodźijsku cyrkej do społnje wobnowili. Tehdy njejsu jenož nowe łubje za přiběracu wosadu natwarili, ale su sej tež drohotne wumělstwo kupili. Professor na akademiji wumělstwa w Drježdžanach Anton Maria Ludwig Kriebel namolowa wulki nowy wobraz Jezusoweho křižowanja za woltar a pjeć małe tafle ze zwobraznjenjemi Jezusa a štyrjoch scénikow w stilu Nacarenow za nowu klětku. Wumělstwowu blidarnja w Drježdžanach staraše so tehdy wo krasne wuhotowanje a wupyšjenje drjewjaneho ramika tutych wobrazow. Ewangelisća dóstachu tež podpismo ze swojimi mjenami – dwaj serbsce a dwaj němsce. Kajke běše podpismo pola Jezusa, džensa hižo njewěmy.

Jenož někak 90 lět móžachu popytarjo cyrkwyje tutu klětku a jeje wobrazy wobdźiwać. Jako su wokoło léta 1975 Hodźijsku cyrkej znowa wobnowili, wutorhachu zaso wšo, štož běchu kónc 19. lětstotka zatwarili. Hačrunjež měješe tehdy hižo kóždy domjacnosć swójski fotoaparát, so nchtó wo to njestaraše, wumělstwo z Imišoweho časa a jeho serbske a němske napisy porjadnje dokumentować.

Wobrazy Jezusa a štyrjoch scénikow, ale tež zbytki drjewjaneho korba něhdyše klětki wotpołożichu so w čaporni a tam někak štyrceći lět ležachu. Zdžěla so barba wobrazow trochu pušćeše. Někotre kruchi ramika kaž tež desčički z mjenami dweju scénikow a Jezusa so zhubichu. Na zbožo stej so wuchowałoj desce z napisom „St. Lukas“ a „Sw. Jan“.

Wobrazy w stilu Nacarenow pocha-

Serbski superintendent Krystof Rummel z Hodźija a blidarski mišter Jan Wjenk z Wotrowa po kemšach před wobrazami z Imišoweje klětki z léta 1883

Foto: Hodźijska wosada

džeja ze zašłego časa z hinašim začucom za rjanosć, ale wone njeslušaja do čapornje. Tehodla chcychmy w našej wosadze tutu klětku zaso do zjawnosće přinjesć. W minjenych lětach je restawratorka Carry Bendin z Pegenau pola Mišna jednu wobrazowu tafličku po druhej wurjedźila a falowace městna retušerowała. Wjenkec blidarnja z Wotrowa pak je nowy ramik z duboweho drjewja twariła a tež falowace kruchi rězbariła a narunała. Po nimale pošta lětach je nětko zaso něhdyša klětko jako wulka tafła w cyrkwiskim rumje widjeć a z tym tež přeni raz zaso někotre serbske słowa.

Wo tutych štyrjoch serbskich słowach móžeše blidarski mišter Marian Wjenk

Hodzianka cyrkej z kěrchowom někak na spočatku 20. lětstotka

z Wotrowa hišće mału anekdotu powědać: Jako chcyše desčičku z mjenom swj. Jana rjedzić a za zatwar přihotować, zwěsći, zo běše za serbskim mjenom hišće druha desčička z němskim mjenom „St. Johannes“. W Drježdžanach hižo tehdy žane serbske słowo njemóžachu, tak dodachu wšitke mjena scénikow němsce. To pak w Hodźiju kónc 19. lětstotka docyła njezdžeše. Tuž su tu we łuzicy wšitke tajke desčički hišće raz zhotowili a přelěpichu cyle jednorje „St. Johannes“ ze „Sw. Jan“ a najskerje „St. Matthäus“ ze „Sw. Matej“.

Jako Hodzianka wosada wjeselimo so jara, zo je so tute rjane wumělstwo do našeje cyrkwyje wróćilo. **Krystof Rummel**

Nutřkowe wuhotowanje Hodziankeje cyrkwyje z časa fararja Imiša w léce 1883, naprawo klětko z wobrazami Jezusa a štyrjoch scénikow

Foće: archiw PB

Hłowna zhromadźizna spěchowanskeho towarstwa

Hłowna zhromadźizna Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi (STSRC) dnja 27. nazymnika 2021 bě zdobom wólbna a wotmě so přeni raz w rumnosćach Serbskeho wosadneho zetkanišća w Choćebuzu-Chmjelowje. Bych sej wočakował wjetšu wćipnosć tych tuchwilu 36 člonow. Džewječo běchu jenož přijěli, dalši so chorosće dla zamowili, mnozy pak na přeprošenje njereagowachu. Tola zhladuju na minjenu wólbnu periodu třoch lět 2019 do 2021 smě delnjolužiske towarstwo spokojom być. Njedźiwajcy čezkich wobstejnosćow dla korony wotmě so na přikład loni 14 delnjoserbskich resp. delnjoserbsko-němskich namšow. Předsyda dr. Hartmut S. Leipner skedźbni w swojej rozprawje na tójšto čezow a přidatneho džěla při organizowanju a džakowaše so wšěm pilnym sobuskutkowacym towarstwa a džěloweje skupiny Serbska namša. Přerězna ličba kemšerjow je z 71 dale wysoka. Wjeršk bě bjezdweła 75. Serbski ewangeliski cyrkwiniski džen lětsa w Mósće w Delnjej Łužicy, kotryž bě zdobom jubilej 120. lětneho wostaća noweje Mósćanskeje cyrkwyje.

STSRC móže dale na šěroke publicističke džělo pokazać: Třeći raz wuńdžechu Ochranowske hesła tež delnjoserbsce z titlom „Gronka“. Štyri wudaća Nowego wósadnika w lěće 2021 a čišć delnjoserbskeje biblije we łaćonskim pismje žadachu sej wjele džěla a fachoweje wědy. Dwurěčny plakat z lětnym heslom w delnjo- a hornjoserbskej wersiji nochyli zabyć a tehorunja nic Cerkwinu pratyju we wobłuku kóždolětnje delnjoserbskeje knižnjeje Pratyje. Pil-

Hłowna zhromadźizna Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi w rumnosćach Serbskeho wosadneho zetkanišća w Choćebuzu-Chmjelowje
Foto: Werner Měškank

nosć a dokładnosć wužadaja sej přez wšě lěta tež džělo pokładnika Franka Matjaška. Na internetowej stronje towarstwa (www.serby.ekbo.de) je móžno, sej wobšěrnou rozprawy přečitać.

Fararka Katharina Köhlerowa z Dešna a farar Ingolf Ksenka z Janšojc staj jako serbskaj dušepastyrjej w Delnjej Łužicy towarstwowu rozprawy ze swojeho wida a skutkowanja wudospołniłi.

Přichodne předewazaća STSRC budu zaso zajimawe a nadobne. Klětu woswjeći so jubilej 300. delnjoserbskich kemšow nowšeho časa a tež na Łužiskim cyrkwiniskim dnju w Zhorjelcu chce so towarstwo wobdźělić, mjez druhim z publicistiskimi wosebitosćemi. Tež za měsacnu cyrkwinisku stranu Pomogaj Bog w Nowym Cas-

niku a za předowanja w serbskim rozhłosu budže zaso tójšto zwólniwych trjeba.

Po wólbach do noweho předsydstwa STSRC a wuličenju hłosow wozjewi dr. Madlena Norberg za wólbnu komisiju wuslědk, zo běchu jenož tři ze štyrjoch kandidatow dosć hłosow dóstali. Tuž wobsteji předsydstwo nětko z třoch mužů: dr. Hartmut Leipner je dale předsyda, Werner Měškank přewozmje funkciju městopředsydy a Frank Matjašk zaso džělo pokładnika.

W swojim zakónčacym słowje rjekny předsyda dr. Leipner: „Smy jara aktiwne towarstwo a smy sej wjele předewzali. Móžemy tak pokročować za našu serbsku wosadu. Wjeselu so na nowe lěto a zhromadne džělo. Wutrobny džak wšitkim.“

Werner Měškank

Wo nadržnym wobchadže

Za předšulsku a přenju čitansku starobu je w LND nowa papjercowa kniha „W nadržnym wobchadže“ wušta. Što so na dróze stawa? Kotre wobchadne prawida mamy? Što rjaduje scyła wobchad? A kak so prawje zadžeržimy? Tute a dalše prašenja móža sej džěci ze swojimi staršimi wotkryć.

Pisanje ilustrowana a z woknješkami wuhotowana kniha poda w džesać kapitlach najwažniše informacije kołowokoło wobchada.

Na dwójnej stronje so stajnje jedne prašenje rozloža a tema bliže předstaj. Hač rjadowanje wobchada přez ample, wšelake wobchadne znamješka, prawe přeprěčenje dróhi, natwar kola a abo prawe zdrasćenje w čmě – na kóždej stronje džěčo něšto nowe wotkryje. Tuž pohladajće a listujće zhromadnje a pytajće za małej slónčnej róžu, kotraž was přewodža!

LND

Christina Braun, W nadržnym wobchadže, z němčiny přeložila Rejzka Vicynca, ilustrował Dirk Hennig, Rjad: ŠTO JE ŠTO Junior, wot 4–7 lět, 21 s., wobrazy, kruta wjazba, 978-3-7420-2655-2 12,95 €

Wjacerěčny słowničk za sluchopisak

Kak rěkatej slónčnik abo lijawa jendzelsce, nohajcy abo šat francose? Kak to klinči, hdyž wučerka swojich šulerjow w serbskej, jendzelskej abo francosej rěči powita?

Do hód je w LND nowa BOOKii-knihu pod titulom „Kak praju to hornjoserbsce, jendzelsce a francose?“ wušta. Z pomocu sluchopisaka móža sej džěci wot 5 lět kaž tež serbsčinu wuknjacy starši hłownje serbske, nimo toho pak tež jendzelske a francoseke wurazy na přikład za předmjety, zwěrjata, rostliny abo jědže a pića wotkryć a přiswojić. Přez dótknjenje jednotliwych wobrazow je korektno wurjekowanje slyšeć, swojske zrozumjenje so spěchuje a džěci móža hrajkajo nowu rěč nawuknyć. Nimo toho móža sej tež alfabet a wšelake spěwki w tutech rěčach naposkać a je samo hnydom sobu spěwać! Z nowej BOOKii-knihu je to cyle lochko móžne!

LND

Kak praju to hornjoserbsce, jendzelsce a francose?, ilustrowała Sonia Dilg, wot 5 lět, wobrazy, twjerdy papjerc, 16 s., 978-3-7420-2683-5, 14,95 €

Wužohnowanje džěćatka w Slepom

Jenož 45 mjeńšinow bě lětsa dla koronowych předpisow dowolenych za kemše skladnostnje lětušeho wužohnowanja džěćatka w Slepom njedzeli přenjeho adwenta. Predikant Manfred Hermaš z Rowneho a jeho syn Uwe krótkodobnje schorjeneho Serbskeho superintendenta n. w. Jana Malinka zastupowaštaj a swój nadawk dwu-

rěčne a suwerenje zmištrowaštaj.

Prědowanski tekst bě wzaty z 23. kapitla knihow Jeremije, wjerš 5: „Hlej, přinǵđe čas, praji Knjez, zo chcu Dawidej zbudzić praweho potomnika. Wón budže kral, kiž budže mudrje knjezić a budže prawo a prawdosć dzeržeć.“

Tři paramenty we fijałkowych barbach pyšachu hižo Boži dom wotnutrka, wšak bě so započat předhodowny čas. Barby a jich woznam přewodžachu tež dalše wuloženja přědowaceho přitomnym 43 kemšerjam ze šykom w słownych wobrazach wo pytanju a namakanju.

Wužohnowanje džěćatka wšak bě mje na tutej přenjeji njedzeli přichada wosebje z Choćeбуza do Slepoho wabiło. Dwě młodej holcy běštej woblekanej w Slepjanskej drasće a třeća, kotraž wobličo za běłym šlewjerom chowaše, bě zdrascena jako džěćatko. Tute tři tworichu poprawnu žiwu pychu z hajenjom njewšědneho serbskeho naložka.

Kóžde džěćatko w tych sydmjoch wsach Slepjanskeje wosady wšak ma swoju wosebitu drastu a domoródní je spóznaja na tutej znamjenjach. Módra sekla je na přikład wosebite znamjo Slepjanskeho džěćatka: K tutej nadrobnosci je ze stawiznow znate, zo přepoda farar Matej Handrik (1864–1946) w adwencie lěta 1918 Slepjanskemu džěćatku při wužohnowanju módru seklu, kotruž wone wot teho časa nosy. Njeh rjane naložki Slepjanskeje wosady nihdy njezańdu, byrnjež časy druhdy ćežke byle.

W mjenje Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi přepoda na kóncu kemšow džen do teho na wólbnej zhromadźiznje towarstwa w Choćeбуzu no-

Zadziwany wobdžiwa mały kemšer Slepjanske džěćatko, kiž so po wužohnowanju z přewodžerkomaj z cyrkwy do wsy poda.

wowuzwoleny městopředsyda Werner Měškank zastupjerjej Slepjanskeje wosady pultowy rub w fijałkowej barbjě ze zlotym wušiwanjom w Slepjanskej narěči: „Bog požognuj a zwernuj tebjo na šyckich twójich pućach.“ **Werner Měškank**

Nowy fijałkowy parament za Slepjansku cyrkwy Foće: Werner Měškank

Serbska drastowa skupina w Bukecach wožiwjena

Załožba za serbski lud je pjatk, 3. decembra 2021, na zarjadowanju, kiž so z livestreamom přenjeje, mytowała dobyćerki a dobyćerjow idejoweho wubědžowanja „Rěč wjazaj“. Dohromady bě so 66 wšelakich idejow zapodało. Mjez 24 projektami, kiž smědža so přez pjenježne myto wjeselić, bě tež jedyn wot Bukečanskeje Bjesady zapodaty projekt.

Bukecy swjeća lětsa 800lětny jubilej swogeho wobstaća. Wot tych 800 lět su nimale 700 lět serbske stawizny. Widžomna a slyšomna serbska prezencja w nimale přeněmčenej wsy je tehodla njesměrnje wažna a ma so wosebje k tutemu jubilejeji pokazać. Na wulkim swjedźenskim kóncu tydženja w juliju 2022 chcemy našu serbsku ewangelsku drastu Budyskeho kraja předstajić a z tym wězo jedyn wjeršk tworić.

Drastowu skupinu smy před krótkim zasozaložili. Na přenim zetkanju smy stare drasty z lěta 1993 hromadže z fachowču přehladali.

Drasty móžemy zdžěla hišće wužiwać, ale dyrbymy je wuporjedzić. Někotre so wjac wužiwać njehodža. Chcemy tehodla nowe drasty šić dać. Skupinje přisluša 16 holcow a žonow. Přewodźeć chcemy projekt z rěčnym kursom. Wjeselimy so, zo maja tři holcy maćernorěčne znajomosće, druhe holcy su byli we Witaj-skupinje w Bukecach a wopytuja hišće serbsku šulu w měsće. Tehodla nětko hižo serbsčinu w skupinje wužiwamy. Planowane je, drasty najprjedy na Serbskim ewangelskim cyrkwiniskim dnju w Bukecach (11./12.6.2022), na Łužiskim cyrkwiniskim dnju w Zhorjelcu (25./26.6.2022) a na

swjedźenskim kóncu tydženja w Bukecach (1.–3.7.2022) předstajić.

Nimo serbskeje Bjesady žane serbske struktury w Bukecach wjac njeeksistuja. Drastowa skupina móže nowy započatk być, tež młódsich ludźi zaso za to serbske zahorić. Při tym chcemy wusko z Bukečanskeje wosady hromadže džětać.

W narašich kónčinach je hladajo na to serbske pjeć po dwanaćich. Trjebamy nuznje nowe ideje. Z tutym projektom móžemy naslědnosć docpěć. Serbska rěč a kultura dyrbitej w narašich kónčinach dale prezentnej wostać. Tutón wažny kontrast porno druhim zdžěla radikalnym tendencam w našich kónčinach dyrbja wosebje wopytowarjo jubileja w Bukecach dožiwić.

Mato Krygař
Bukečanska Bjesada

Marja Henčlowa z Trjebina zemřela

We Łužicy a zwonka njeje budu ju mnozy znać – Marju Henčlowu, natyknijwje wjesofeho, ženje skoržaceho, stajnje přečelneho a sprawného čłowjeka. To je nětko nimo. Dnja 30. nowembra 2021 je wona na prawdu Božu wotešla.

Loni w juliju smy ju na jeje 90činach w starowni w Běłej Wodźe wopytali. Wona bě so samo hišće na naše serbske wosadne popołdne spočatk septembra do Slepoho přiwjezć dała. Přeni advent chcyše wona znowa mjez nami być a žohnowanje džěćetka přijěć. Tute popołdne pak so dla postajenjow w zwisku z koronu přewjesć njemóžeše. Jako smy ju 6. oktobra w starowni wopytali, bě sej wona přała, zo w adwence zaso k njej přińdžemy.

Štwórty advent drje sym ja hromadze ze swojej mandželskej w starowni wuhotował, ale Marja Henčlowa tam wjace njebě. Zhromadnje z druhimi wobydlerjemi smy na nju spominali. Mnohich wobydlerjow starownje jeje smjerc přewšo rudzi, wšako je wona jich ze swojim wjesolym wašnjom pozbudžować zamóhła. Cyle na kóncu pak wona sama hižo mocow dosć njeměješe. We wěrje kruće zakótwjena pak wědžeše, zo smjerc njewoznamjenja kónc. A tak je číše a w pokoju swoje zemske byće dokónčiła.

Što po njej zwostanje? Bjezdweła naše čile dopomnjenki na nju. Narodžiła bě so Marja Henčlowa 12. julija 1931 w Trjebiny, hdžež je tež do šule chodžiła a pozdžišo w ratarstwjce džěłała. Swojej ródnej wsi a Slepjanskej wosadze je přeco swěrna wostała, byrnjež poslednje lěta swogeho žiwjenja ze strowotnych přičin w starowni w Běłej Wodźe přežiwiła.

Wote wšeho spočatka je Slepjanskim kantorkam přisłušała. Z nimi je Slepjanske spěwnistwo daloko za mjezami Łužicy šerila: Steješe sobu na jewišću w Linden-Holzhausenje, na kupje Sylt abo w Praze. Sam so čile na to dopominam, kak je wona na zetskawanskim cyrkwinskim dnju lěta 2005 našeho krajneho biskopa Hubera zlaha

Marja Henčlowa

Foto: Jost Schmidtchen

storčiła, jemu přišeptawši, zo kantorki njejsu chór – wšako ničo ze swogeho repertoira nazwučować njetrjebaja; tute spěwy a wašnje su džě jich žiwjenje. Podobnje překwapjony drje běše tež tehdyši zwjzkowy prezident Christian Wulff, jako 2011 na Němskim cyrkwinskim dnju w Drježdžach stejnišćo kantorkow a Njepilic towarstwa wopyta. Mjez tym zo sym ja jemu wašnja a žiwjenje Slepjanskich Serbow rozložil, jeho Marja runjewon z wutroby njejpacy wobja. Za wěstotny personal běše to łoskočiła situacija, kotraž pak so chětre wujasni z tym zo ja zwjzkowemu prezidentej prajach: Tež tuta wutrobnosć je naše wašnje. Slědowachu rjane fota w nowinje. Zhromadnje z Dieterom Redom nawučil Marja Henčlowa młódsim prawe kročele za Slepjansku swarbu, a samo hišće jako 80lětna jim předwjedže, kak ma ja prawje rejować.

Přečelstwo hajachu kantorki z „Frascheschew“ w Niebüllu abo z Pieńskom w Pólskej. K temu słušachu wzajomne wopyty a wustupy, ale ludžom w Pieńsku njewostanje wona zawěsće jenož jako spěwarka w pomjatu.

Wjele lět je so Marja Henčlowa wo zdrasćenje Trjebinskeho džěćetka starała. Ja sym je žohnował, doniž naša wosada tutón nałožk 1999 zaso zawjedła njeje. Haj, a wona je pilnje tykancy a poprjančki za druhich pjekla a je so jara wjeseliła, zo su na Šusteroc dworje zaso pěk natwarili, hdžež je potom při pječenju chłěba a tykanca přeco rady pomhała.

Lóze přispomnjenje abo njelube słowo wo druhich ženje z jeje erta zastyšal njejsym. Haj, je wjele čilych dopomnjenkow na Marju. Wšitkich, kotřiž su ju znali, chcył pozbudzić: Spominajće na swoje wosobinske dožiwjenja z njeje, na dožiwjenja, kotrež su was z jeje radoscu na žiwjenju natyknyli. Dopominajće so a wosebje: Zaprijějće ju do swogich modlitwow.

Nic jenož jeje štyri džěci, sydom wnučkow a džewjeć prawnučkow budže ju parować. Tež nam Serbam budže tuta stajnje žiwjenja so wjeselaca a dobru naladu wuprudžaca žona nětko pobrachować.

Zachowanje našeje rěče, nałožkow a kultury běše jej najwažniši wobsah žiwjenja. Nětko so kantorki, Trjebinska Domowinska skupina, w kotrejž je Marja Henčlowa na 70 lět sobu skutkowała, Njepilic towarstwo, Serbski kulturny centrum, Slepjanska swarba a mnozy dalši Serbjia w Hornjej a Delnjej Łužicy do kruha žarowacych zarjaduja.

Jeje hlós na jutrownym spěwanju hižo sobu klinčec njebudže – posledni raz je wona 2018 při Slepjanskej cyrkwi sobu spěwała, zhromadnje ze spěwarkami Kóleska a fararku Malinkowej. Na našich serbskich wosadnych popołdnjach a kemšach wostanje jeje město nětko prózdne.

Dnja 18. decembra smy ju na křesćanske wašnje na pohřebnišću w Trjebiny k rowu přewodželi. Ze wšem, wo čož je so wona čas žiwjenja swěru starała a štož je dobrego zdokonyła, sej ju we wutrobje wobchowamy, wosebje tež jeje swětle wašnje. **Manfred Hermaš, predikant**

Bóh so pomjeńša

Hdyž so nan ze swojim džěsćom hrajka abo jo troštuj, njewostanje před nim stej, tak wulki kaž je. Wón so čapnje, pomjeńšuje so, podawa so do pozicije džěsća, hlada jemu do wočow, přiwoznje jeho horicont. Zabudže na swoju rěč a praji słowa, kiž džěćo hižo rozumi.

Čehodla? Nima džěćo wjace z teho, hdyž je nan wulki a před nim stej z wěstosću a přewahu? Zdawa so, zo je džěćo bóle potřebne nanoweje bliskosće, jeli je zbožowne abo jelizo njezbožownje plaka.

Bóh podawa so do čapawki, wón je žiwy

žiwjenje z našeje perspektiwy, rěči rěč našeho wjazolenja. Jezus, wony mały kral, ani nima městna, hdžež by so přistojnje narodzić móht. – Někajka prózdničnica, w kotrejž čehnje, je za njeho dobra dosć. Někotři trundlači pastyrjo jemu hołduja. Małeho krala dyrbja schować a skradžu z kraja donjesć, statna móc za jeho žiwjenjom saha. Ani w swojej bédności njeje jónkrótny. Wón njeje přeni čekanc a njebudže posledni. Štož so jemu stawa, dožiwichu ludžo před nim a dožiwjeja ludžo po nim.

Mały kral ma swoje insignije a znamjenja, na kotrychž hodži so spóznać. Tak bě so pastyrjam prajiło: „A to mějće za znamjo, wy budžeće džěćatko namakać z pje-

luškami powite a w žlobje ležo.“ Směšne znamjenja dostojnosće: pjeluški a žlob! Mě-li sej něchtó wumyslić blasfemiske hanjenje Božeho blyšća a jeho krasnosće, njeby to lěpje a bóle ironisce zamóht, hač je to Bóh sam w hodownej stawiznje činił. [...]

Je cuza a něžna myslička, zo njewumóže so naše žiwjenje a žiwjenje swěta přez móc mócných, ale přez Bože džělbraće na našeje bjezmócnosći a na našich nuzach. Njeje to žane překrasnjenje bjezmócnosće. Njewoznamjenja tež, zo chowa nuza we sebi wumóžerske mocy. Lubosć, kiž je runja lubowanemu, je wumóžaca móc.

Fulbert Stefenski
přef. Christiana Piniekowa

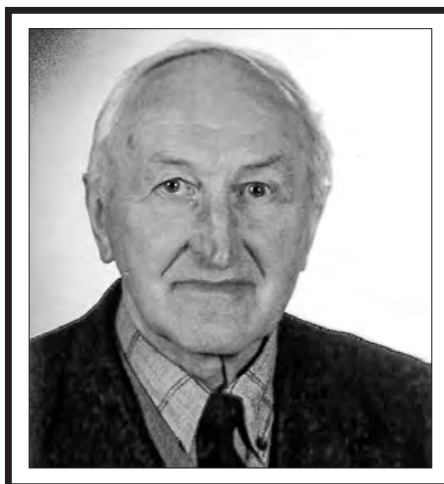
Kurt Latka z Přiwćic zemrěł

Dnje do jeho 97. narodnin wotwoła Bóh Knjez 10. decembra 2021 knjeza Kurta Latku z Přiwćic ze zemskeho žiwjenja. Swój posledni wotpočink namaka pjatk, 17. decembra, na kěrchowje w Budyšinku. Pohrjeb měješe wosadny farar Michael Ramsch z Poršic. W mjenje ewangelskich Serbow položi dołholětny předsyda SET Měrcin Wirth kwěcel na row. Dostojnje zanjese Lucian Kaulfürst Kilianowy kěrluš „Hdyž budžemy so widzec něhdy“.

Kurt Latka bě so 12. decembra 1924 jako druhe džečo do serbskeje žiwnosćerskeje swójby w Přiwćicach narodził. Wotrosće ze starším bratrom Arnoštom, kotryž pak jako młodostny smjertnje znjezboži. Tak měješe młódši bratr Kurt staršiski statok přewzać. Po wuchodženju Budyšinskeje šule džełaše doma w ratarstwje, wopyta ratarsku šulu w Bošecach a wukmani so w praktiskim džełe na kuble w Mašecach. Lědma 18lětneho zwolachu jeho 1942 do wojakow. Tři lěta dyrbeje w Ruskej wojować a po tym tři lěta w jatby srjedz Urala přetrac.

Po nawróće do domizny 1948 přewza Kurt Latka staršisku žiwnosć. 1951 woženi so z Marku Běrkec, žiwnosćerskeje dżowku z Plusnikec. Jeje bratr Arnošt Běrka bě pozdžišo jako serbski diakon znaty, kiž skutkowaše w Hodžiju a w Lipsku. Latkec mandželskimaj narodžichu so džeći Gottfried, Margit a Günther, kotrychž staršej w křescánskim duchu kublaštaj. Sydomdžesat lět zhromadneho žiwjenskeho puća bě jimaj spožčene. W juliju 2021 smědžeštaj swój hnady kwas swjećić, na kotrymž sup. n. w. Jan Malink jubilarow w Budyšinskeje cyrkwi tež w serbskej řeči požohnowa.

1960 podpisa Kurt Latka jako posledni we wsy zastup do prodrustwa. Z nanuzowanym položenjom so počasu wotnama-

Kurt Latka

Foto: prywatne

ka. Swoje znajomosće zasadžowaše nětko za wuwice ratarstwa pod socialistiskimi wobstejnosćemi. W prodrustwje přewza 1970 nadawk, jako brigaděr nawjedować na naposledk nimale sto hektarach pólnje plahowanje zeleniny. Runje za čas přewróta poda so kónc lěta 1989 na wuměnk.

Wjele lět skutkowaše Kurt Latka čestnohamtsce na dobro cyrkwy. Lětdžesatki přislušeše wot 1954 cyrkwinskemu předstejićerstwu w Budyšinku a wot 1960 wokrjesnej synodze w Budyšinje. Zo je starožitny Budyšinski Boži dom džensa přezcytnje wobnowjena drohoćinka wjesneho baroka, ma so jeho wobstajnym prócowanjam w lětach po přewróće džakować. Wažne jemu bě, zo so w tutym Božim domje jónu wob lěto serbske kemše swjećachu. Rady tež wopytowarjow po nim wodžeše.

W serbskim cyrkwinskim žiwjenju bě Kurt Latka znata wosobina. Dljeje hač lětdžesatkaj, wot 1974 do 1995, zastupo-

waše ewangelskich Serbow w sakskej krajnej synodze w Drježdžanach. Džełaše tam sobu w financnym a pozdžišo w hospodarskim wuběrku. Dwójce, w lětomaj 1984 a 1990, je jako starobny prezident synodu zahajił a ju hač k wólbje noweho synodalneho prezidenta nawjedował.

Z mandželskej słušeše k stajnym wopytowarjam serbskich cyrkwinskih a kubłanskih dnjow. Na zajězdach Serbskeho busa běštaj přeco mjez wulětnikarjami a w Budyšinku kaž w Poršicach mjez swěrnymi kemšerjami. Přez pjec lětdžesatkow bě Kurt Latka zastupjer Poršisko-Budyšinskeje wosady w Serbskim wosadnym zwjazku a hač do swojeje smjerće tež sobustaw Serbskeho ewangelskeho towarstwa. Hakle we wysokej starobje je přestał z nutrnosćemi w serbskim rozhlósu.

Z tójšto nastawkami je wón tež časopis Pomhaj Bóh wobohaćał. Jubilarow počesći z nastawkom składnostnje kulowatych narodnin. W lětach po přewróće rozprawješe rady wo zajězdach a pomocnych transportach do ruskeho džeła Wuchodnjeje Pruskeje. Z tamnišimi wobydlerjami móžeše so ze swojeje serbsćinu a za čas wójskeje jatby nawuknjenej rušćinu derje dorozumić. Tež čitarjam Serbskeje protyki je jako awtor znaty. Za swójbných napisa jako wuměnkar swoje žiwjenske dopomnjenki.

Wo zemrěteho žaruja mandželska, tři džeći, wosom wnučkow a wosom prawnučkow. Ewangelscy Serbja zhubja z nim jedneho z poslednich zastupjerjow dowójskeje generacije, kiž su čas žiwjenja w ratarstwje džělali a so swěru a ze žohnowanjom za cyrkwinski a serbske naležnosće zasadžowali. Njeh wotpočuje w Božim měrje a wěčne swětło njeh jemu swěći.

Trudla Malinkowa

Helga Tejpelowa z Bukec 80 lět

Mnoho ludzi we Łužicy Helgu Tejpelowu znaje, štož zawěsće z jeje lětadołhej džělawasću pola Domowiny zwisuje. Wšitko serbske hraješe w jeje žiwjenju postajowacu rólu, serbsku rozmołwu a bjesadu kaž tež serbsku zabawu sebi wosobinsce jara wažeše. Žadyn džiw potajkim, zo w Bukecach, hdžež je wona doma, so wuspěšnje sobu wo to staraše, zo tradicije serbskeje kultury we wsy njebychu zhynili. Serbske wosadne žiwjenje, to hodži so z wulkej wěstosću prajić, wobhladowaše Helga Tejpelowa jako džěl hajenja hódneho kulturneho namrěwstwa.

Wopyt składostnje jubilejnych narodnin 11. nowembra pola njeje, kotraž nětko, z brachami staroby so bėdžo, w hladarni swj. Ludmily w Chróscicach přebywa, běše

dla tučasnych wobstejnosćow jenož najblišim přiwezny mőžny. Woni jubilarce scěhowacy pisomny postrow wot serbskich přećelow z Bukec rady sobu wzachu:

Bukecy, w nazymniku 2021

Čescěna jubilarke, luba Helga, wotpowědnje počasa wosebje na nazymske koncerty a na wosuškowe popołdnja spominajo gratulujemy Tebi wutrobnje k Tvojim wósomdžesaćinam. Zwjazamy z našej gratulaciju přeče, zo so w Twojej nowej wokolinje derje čuješ a zo so wšitke Tvoje brachi, kiž wósomdžesać lět tak sobu přinjesu, znjesliwje zdadza.

Nimo zarjadowanjow w nazymje dopominamy so wězo tež rady na wšitke

Helga Tejpelowa

Foto: prywatne

druhe składnosće za serbsku zhromadnosć. My sebi Twój njemały podžěl na organizaciji tutych swjedženjow wysoko česćimy.

Z najwutrobnšimi postrowami Tvoji serbscy přećeljo z Bukec

Arnd Zoba

Serbscy ewangelscy fararjo a stasi

Hižo dlěši čas běch sej přewzać, sej přečitać knihu dr. Tima Meškanka „Sorben im Blick der Staatssicherheit“. W lěće 2016 wudata monografija skića zakładny přehlad wo wobčušlenju Serbow přez organy statnej wěstoty w Delnjeje a Hornjeje Łužicy. Dokelž je wšo z originalnych žórtow a z wobšěrnej sekundarnej literatury nadźělane, budže kóždy, kotryž chce so w přichodźe z temu „Serbja w času NDR“ zaběrać, za njej sahać. W scěhowacym chcu předstajić material z knihi wo serbskich ewangelskich duchownych. Wobkedźbować wšak so ma, zo wopisuja akty stasi jenož wurězki wo žiwjenju naspomnjenych wosobow a zo je so w přewrótowym času džěl aktow wědomje zničil.

Gerhard Wirth bě wot 1947 do 1976 farar w Njeswačidle a přewza po Gustawje Mjerwje 1958 zastojnstwo serbskeho superintendenta. 1949 zwěsći wotdźelenje kriminalnej policije z mjenom K 5, kotraž bě předchadnik statnej wěstoty, zo bě Wirth w Njeswačidle swjatkovny list biskopa Dibeliusa na kemšach předčitał. (str. 51 a 306) W lisće bě biskop metody nastawaceje tajnej policije we wuchodnej Němskej šwikał, štož wuwabi wótre přećiwnjenje we wuchodněmskich nowinach. Budyska tajna policija posrědkowaše swoju rozprawu dale do Drježdžan, zwotkelž dóndže tež k Sowjetskej wojskej administraciji w Drježdžanach. W tutym zwisku skaza sej K 5 pola Njeswačanskeho policista Hermkesa wobšěrnju charakteristiku Wirtha, kotruž wón tež poda. Bjez naprawow so akty w oktobrje 1949 wotpołożichu. (str. 250–251)

Gustaw Mjerwa skutkowaše wot 1910 do 1958 jako farar w Bukecach, wot 1946 přidatnje jako serbski wyši farar, wot 1949 jako přeni serbski superintendent. Wot 1941 běše na pjeć lět z Bukec wuhnaty. 1958 zestaji Domowina dokładny zapis serbskich fararjow za statne organy, w kotrymž so politiska pozicija duchownych charakterizowaše. Wo Mjerwi so pisaše: „Wón scyła njeje přezjedny z wuwicom pola nas a tež nic z politiku Domowiny. To wunjese rozmołwa z fararjom na wotpočinku Janom Křižanom, Klukš, kotryž mjez druhim praješe, zo njejsu wobwliwowanja přez superintendenta dla fararjo hižo ze zaměrami Domowiny přezjedni a zo su wšitcy hač na fararja Křižana z našeje organizacije wustupili.“ (str. 51–52) Spózna-jemy z tuteje charakteristiki zakładnu liniju, kotraž mjez serbskimi duchownymi knježeše. Tola běchu tež wuwzaća, kaž spózna-jemy to z přikłada fararja Křižana a pozdžišo druhich.

Wot 1954 do 1956 Budyska stasi Gerharda Wirtha operatiwnje wobdźělaše, to rěka, zo jeho intensiwnje wobčušleše. (str. 243) W lěće 1967 dokumentowaše stasi scěhowace wuprajenje Wirtha: „Globalnje kaž w NDR njejsmy my Serbja hižo tón faktor, socializm je zesyljny, wón nas Serbow hižo njetrjeba ... My Serbja móžemy wšak jenož prošerić – ja praju prošerić, dać ničo njemóžemy a tohodla prosymy, dajće tola Serbam składnosć, do słowjanskeho wukraja jěć, dajće tola našim šulerjam składnosć, tutón Sowjetski zwjazz zeznać, ... ale nic z Intourist po dróhach Moskwy bježeć, njech sej swoje cile sami wuzwola.“ (str. 90–91) Wirth žadaše sej swobodu pućowanja, štož wšak bě pod wuměnjemi NDR njemóžne. W zwisku z wuskušowanjom katolskeho akademiskeho kružka wot 1965 do 1976 registrowaše stasi tež sobudžěło Gerharda Wirtha. (str. 265)

Serbscy ewangelscy fararjo w lěće 1976, wotlěwa: Gerat Lazar-Bukecy, Pawoł Albert-Budyšin, Gerhard Renč-Bart, sup. Gerhard Wirth-Njeswačidło, Siegfried Albert-Hrodžišćo, Hornčerjowa, Arnošt Hornčer-Hučina, Werner Feustel-Minakal, Pawoł Wirth-Klukš

Hendrich Bamž běše wot 1950 hač do zažnjeje smjerće 1957 farar w Minakale. Za čas jeho wikariata 1948 do 1950 běše na předčitanju Dibeliusoweho lista wobdźěleny. Wón bu na Sowjetsku wojsku administraciju skazany a wuwoprašowany. (str. 51 a 250)

Herbert Nowak prócowaše so wo serbske farske městno w Delnjeje Łužicy, tola bramborska cyrkej jemu to zapowědži. Tak běše wot 1946 do 1963 farar w Pěšdubach pola Eisenhüttenstadta a hač do wotchada na wuměnk 1978 w Drjowku. 17. meje 1974 wopyta jeho sobudźělaćer wobwodneho zarjadnistwa statnej wěstoty Choćebuz a nuzowaše jeho z wosobinskim čišćom k dalšim rozmołwam. Tajke so potom hdys a hdys hač k wotchadej Nowaka 1978 na wuměnk wotměwachu. (str. 219 a 220)

Jan Lazar skutkowaše wot 1966 do 1989 jako farar w Rakecach a hač do zažnjeje smjerće 1991 we Wojerecach. Wo nim pisaše Pawoł Wirth w Pomhaj Bóh 3/2011, zo bě Lazar inoficielny sobudźělaćer (IM) statnej wěstoty. Tola Günter Holder wupraji w Pomhaj Bóh 3/2016 swoju njewěstosć w tutym prašenju. Z pomocu Meškankoweje knihi so tute wotewrjene prašenje rozrisa. Lazar džělaše jako jedyn z mało Serbow aktiwnje w Křesćanskej měrowej konferency (CFK) sobu, štož bě zjednoćenje křesćanow, kotraž zasadzo-waše so wědomje za socialistiski porjad. (str. 112) Wón zdaše so 1984 wobwodnemu wjednistwu stasi w Drježdžanach dobry kandidat za informelneho sobudźělaćerja być. Přenja rozmołwa bě so hižo wotměła, tola po wobšěrných pruwowanjach statna wěstota rozsudži, so zhromadneho džěla z „Antoniusom“ wzdać. Pozadk bě, zo by hižo podhlad zhromadneho džěla mjez Lazarjom a stasi wyši cil statnych organow wohrozył, w sakskej krajnej cyrkwi „negatiwno-njepřečelske mocy“ wróćo tlóćić. W knize cituje so wobšěrny z diplomoweho džěla, nastateho 1985 na wysokej šuli stasi w Podstupimje, w kotrymž so pozitiwne wusutki Rakečanskeho CFK-džěla za namakanje praweho „politiskeho stejišća“ sakskeho křesćanow wuzběhuja. (str. 328–329) To rěka, zo bě Jan Lazar tak wuspěšny wojowar za socializm, zo by móhła přez jeho sobudžěło w stasi wjetša politiska škoda nastać, kotraž by wohrozyła jeho wuspěšne džěło w zmysle stata.

Cyril Pjech bě po přestupje z katolskeje cyrkwe do ewangelskeje wot 1978 farar w Riesa-Weida, wot 1985 hač do wotchada na wuměnk w Berlinje-Marzahn. Wot julija 1979 do oktobra 1984 bě hłowny zamolwity redaktor Pomhaj Bóh. W lěće 1965, hišće jako katolski kapłan, organizowaše schadžowanja serbskeje inteligency, kotraž zbudžichu podhlad statnej ⇒

Serbscy ewangelscy fararjo w léće 1987 w Hrodzišču, wotlěwa: Jan Malink, Gerhard Wirth, Herbert Nowak, Siegfried Albert, Jan Paler, Gerat Lazar
Foće: archiw PB

⇒ wěstoty. Wona postaji wobšerne wuskušowanje zarjadowanjow a zestaji mjenowe lisčiny. (str. 264–265) Wot 1976 hač do 1990 džělaše Cyril Pjeh jako IM „Posol“ za statnu wěstotu, najprjedy za wobwodne zarjadnistwo w Drježdžanach, potom za Berlinske. (str. 193) Wón bě na wuskušowanju kapšana Jurja Wałdy wobdžěleny, na kotrehož bě stasi wjac hač dwanaće inoficielných sobudžělačerjow nasadžiła. (str. 267) Jako člon CDU wozjewi w februarje 1988 w nowinje Neues

W léće 2013 wozjewichu Serbske Nowiny interview z Cyrilom Pjechom, kotryž bě Sieghard Kozel wjedł. Tutón bě sam wot 1969 do 1987 inoficijelny sobudžělačer statneje wěstoty. (str. 183 a 194)

Jan Malink bě wot 1983 do 1994 farar w Hrodzišču, wot 1994 w Budyšinje. Hišće w oktobrze 1989 poda wokrjesne wjednistwo na wobwodne wjednistwo statneje wěstoty informacije wo jeho pačerskej wučbje a wo jězbje z wosadneje młodzinu do Lipska. (str. 120) W Meškankowej knize

Deutschland list na Ericha Honeckera, w kotrymž zwurazni swoje přeswědčenje, zo chce wjetšina křesćanow w NDR puć poboku Honeckera dale kročić. „No-chcemy być myleni přez njepřečelow swětopolitiskeho a nutřkopolitiskeho wotputanja.“ (str. 113) Personalna akta a druhi zwjazk džěloweje akty Cyrila Pjeha bu kónc lěta 1989 zničeny. (str. 130)

so dale naspomni, zo njemóžeše Malink jako zastupjer Serbow za Centralnym kulojtm blidom sobu wo prašenju dokumentowanja stasi-džělawosće wothłosować, dokelž měješe jenož hóstny status. (str. 139) Spomina so na interview časopisa „Spiegel“ w nalěcu 1990 z nim a dalšimi Serbami kaž tež na džělawosć Serbskeho kulojtego blida. (str. 341–344)

Ingolf Kšenka bě wot 1987 do 2015 farar w Nossytojcach, nětko skutkuje jako farar w Janšojcach. Wo nim so w Meškankowej knize pisa, zo bě w decembrje 1989 na rozpušćenju stasi-zarjada w Baršću wobdžěleny, zo pak bě hižo spočatk decembra cyly zarjad wurumowany.

Material z Meškankoweje knihi nastupajo serbskich ewangelskich fararjow je z tym podaty.

Na cyłk widžane bě iluzija, jako cyrkej abo jako cyrkwiniski sobudžělačer chycć socialistiski system wotnutřka polěpsić abo so za njón zasadźować. Statna wěstota bě „škit a mječ strony“ a je zrozumiła, zwólniwych ludźi do swojeje služby zdobyć. Wjele dowěry mjez ludźimi je so přez wobčušenje a donošowanje zničilo a někotrym je z teho wulka škoda nastala. Wosudy woporow socialistiskeho systema, na kotrež so w knize husćišo pokazuje, su za to jasny dopokaz. **Jan Malink**

„Mojej woči stej twojeho Zbóžnika widžaloj“

Zbožowny Simeon, kiž je to dožiwił, čehož je so nadžijał a štož je wěrił. Po tym zo bě nowonarodženeho Jezusa wuhladał, praji wón Bohu Knjezej: „Přetož mojej woči stej twojeho Zbóžnika widžaloj.“ (Lukaš 2,30) Jeho dowěra bě so dopjelniła. Tajku nadžiju tež ja mam. Wěrju, štož so modlu, zo Bože kralestwo přinđže, nastawa hižo w našim času. Znamjenja widžu. Njemało ludźi so prócuje ze mnu wo rjeńši, čisćiši, měrniši, wěrniši a humanistiski swět. Skónčnje budže tutón nowy swět, adwent Chrystusa, tež hdyž to najskeje njedožiwju. Dowěra mi wostanje a je sylna.

W našim domje wisa wobraz Avtandila Tomašwilija. Sym georgiskeho molerja wosobinsce znał. Na kóncu swojeho žiwjenja je we Łužicy bydlił. Jeho mysle při moloowanju su mi potajne. Avtandil Tomašwili (1943–2004) bě jara wučeny a je tutu woběrnú kompoziciju wobrazu stworił. Stary Simeon a profetka Hana (naprawo) čakaštaj na adwent Zbóžnika, na to nowe – na Messiasa, na Chrystusa. Hnutaj a poňaj džakownosće hladataj na Jezusa, w kotrymž Zbóžnika spóznajetaj.

Jezus je džiwne zdrasćeny. Mój bratr Arnošt, wustojny znajer molerstwa, sej mysli, zo pokaza smužkaty kabat na zhromadnu tradiciju z islamom. Simeon steji na přestřjencu, kotrehož zelena barba na

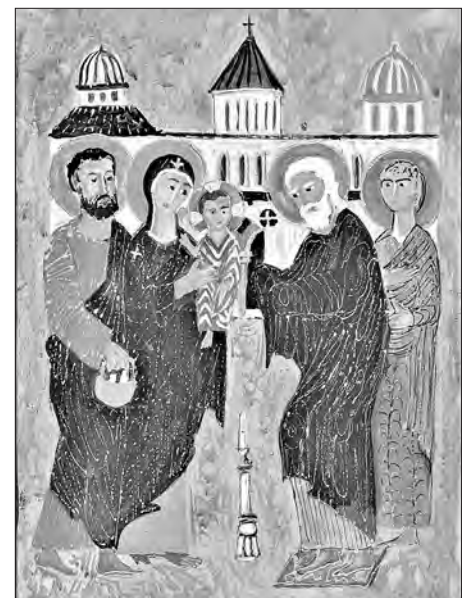
islam pokazuje. Islam je a wostanje džěl našeho žiwjenja. Srjedža spóznajemy wysoki swěćnik (?), kiž na třoch nohach steji a kulu (swět?) nosy. Sužoh swěćki pak so njepali. Čehodla?

Nade wšěm su widžec tři kupole Božich domow – židowskeho, křesćanskeho a islamskeje mošeje na jednej runinje a nad jednym twarjenjom. Wšitke su jenak wažne a rjane. Myslu při tym na Lessingowu dramu „Nathan mudry“.

Jozef (nalěwo) ma w nimoměrze sylnej ruce korbik z dwěmaj hołbikomaj jako dar za templ. Hołb je zdawna tež znamjo měra. Ma wón w ruce nadžiju na měr? Bratr Arnošt měni, zo je moler do korbika blešce mloka dał, kiž pokazujetaj na židowsku tradiciju, zo mloko a mjaso njesmětej hromadže přinć.

Byrnjež sym molerja wosobinsce znał, njejsym z nim wo wobrazu rěčec móht, kiž staj namaj staršej 1997 do nowonatwarjeného domu dariłoj.

Wot bratra Arnošta, kiž je molerja nje-sobičnje podpěrať, wěm, zo je njewšědna kompozicija wobrazu poňna hłubokich mysłow jeho twórca. Čorna barba jako zwjazowaca mjez Simeonom a Marju je w islamje barba klerusa a žonjaceje drasty. Bratr Arnošt widži w njej to njewurjekujomne, štož so w słowach njehodži rjec.

Avtandil Tomašwili: Předstawjenje Jezusa w templu (wokoło 1997) Foto: Paweł Wirth

Je wšak z adwentom a hodami podobnje. Naše słowa wo přibliženju a bliskosći Jezusa a Boha su słabe wobrazy, kiž spytaja Božu lubosć a přichilnosć zwuraznić. Njeje džiwa, zo spytamy druhim z bohatymi darami wopokazać našu slabu lubosć, kiž ma poprawom Božu lubosć w Chrystusu wotblyšćować. **Paweł Wirth**

Jurij Brósk: Dopomnjenki na mlode léta (16)

W 2 hodź. džěchmy zaso kemši. K swačinje sydachu prsty (porsty) a koláče. Potom přewodźachmy burskeju synow Kumšta a Štrohbacha do Doubravički. Wjes je kaž wulki štyriróžk, hdžež steji w kóždym róžku statok. Wobsedzerjo su dwaj lutherskej a dwaj katolskej, kotřiž su tu w měrje zhromadnje žiwi. Bur Kumšt a jeho swójbni nas zaso z tykancom pohosćichu.

Zo bych zeznał tež štwórteho bura, kiž je katolik, dowjedzechu mje k Josefeji Novotnemu, kotryž jako dopokaz, zo njeje zasakaj katolski, ze swojeje křinje wučahny wobrazaj Husa [*Jan Hus, 1369–1415, reformator*] a Žižki [*ca. 1360–1424, wójwoda Husitow*]. Chować pak jej tola dyrbi! Tu wjele spěwachmy, wosebje krasnje spěwaštaj slečna Kateřinka a František Novotny česke spěwy. Skónčnje běchmy hišće pola Kašparikec, hdžež Andulka tež zaso ke koláčam nuzowaše. Ducej dom nas burscy synojo a džowki přewodźachu: Štrohbach, Kašparik, Kumšt, Andulka a Kateřinka. Hdyž so ½ 11 hodź. nawróčichmy, pohosćištej nas Strakec sotře Pawlinka a Minka ze štrudlemi, delikatnej českej jědzu.

Druhi dzeń swjatkow, 28. meje, stanych zaso po 5 hodź. a slyšach w přepjelnjenej cyrkwi znowa zahorjace předowanje. Do, při a po jědži so wjele wo ludowych wašnjach powědaše, štož mje jara zajimowaše.

W 3 hodź. džěše nan Straka z nami do Maléje Všelisy k burej Papoušekej, wosobnym ludžom. Tu so swjatočnje meje stajachu, z přewodom hudźby wotewzachu młodźency holcy na reje, po tym zo běchu wokoło kóždého doma skrótka porejowali.

Ducej dom powědaše knjez farar Straka wo swojimaj synomaj. Najstarši bu 1849 jako student w Lipsku zajaty a je hišće na českej twjerdźiznje w jatbje [*Gustav Ernst Straka, * 1824, člon Łužiskeho předarskeho towarstwa w Lipsku, politiskich přičin dla k 20 lětam twjerdźizny zasudženy, 1857 wobhnadženy, pozdžišo farar w Českej*]. Druhi syn [*Adolf Straka, tehorunja sobustaw Sorabije w Lipsku*] móžeše tehdy čeknyć a je profesor w Londonje. Potom so wuskorži, kak ćežke jeho zastojnstwo druhdy je, a kak njeřečelisce zmysleni su katolske zarjady a katolscy duchowni. Powědaše wo pohrjebje w Mladej Boleslawje, hdžež je řečať před syłami katolikow, kiž po tym zadžiwanu prajachu: „Či lutherscy tola tež kaž my do Chrystusa wěrja!“

Wječor běchmy zaso pola bura Kumšta w Doubravičce, kiž ze swojej kubtanosću wjetšinu svojich susodow přesahowaše. Jědžachmy přewšo dobre swáteki (jejko ze šunku). Jan a Kateřinka nas kónčik přewodžestaj. Hačrunjež běchmy zaso hakle ½ 11 hodź. dom, zaspěwachmy tola hišće někotre rjane česke spěwy.

Wutoru po swjatkach, 29. meje, zaso zahe stanych, wšako chcych dale pućować.

Po tym zo běch so najwutrobnišo podžakował a zo běchu mje přeprasyli w přichodnych prózdninach zaso přińć, podach so z čežkej wutrobu na swój puć do Prahi. Přecel Rudolf Straka mje přewodžeše přez Sovínky (Marktflecken) a dale do Chotětowa (Kattenthal).

Wšudže při pućach a we wsach stejachu postawy swjateho Nepomuka. Katolski postrow: „Pochvalený bud' pan Ježíš Krist.“ Wotmołwa: „Na věky amen.“ Ewangelscy so strowja: „Dobré jitro, dobrý den, dobrý večer!“ Wosebje wutrobnje: „Šťastný dobrý den“ abo „Dej pán šťastný dobrý den!“

Čim dale pućowachmoj, čim runiša bě krajina, ale jara plódna. Přez Zdětín dóndžechmoj do Benátkow nad Jizerou, hdžež so swěrný přecel zaso zawróći.

Jara sprócny docpěch wječor w 7 hodź. Prahu: Wšudže česke mjena a napisy. Přez rječazowy most, hdžež dyrbjach dwójce cto plácic, dóndžech na Mału stronu. Potom džěch po Starym mosće, hdžež je wjele postavow, mjez kotrymiž bě najwosobniša zaso ta Nepomuka. Pódlanski křiž, hdžež běchu jeho do Wołtawy storčili, je z košenja wěriwych hižo cyle wottrjebany.

Založich do hosćenca, na kotrehož mjeno so hižo njedopomnu. Jako sakskeho studenta dowjedzechu mje do pódlanskeje stwički za stajnych hosći, hdžež mje jara přečelnje witachu. Sydachu tu wučeni a přistajeni. Bjesada mje jara zajimowaše; spěwaše so tež česce, a moje serbske spěwy so po zdaću chětro lubjach. Swoj nólčel mějach w spanskej žurli zhromadnje z wikowarjami ze wšelakich kónčin. Dokelž so mjelčo rozmołwajachu a ja mało rozumjach, mje strach woblěze, ale dokelž běch přewšo sprócny, bórze wusnych. K hospodže slušeše stara cyrkej, kotraž so z časa Jozefa II. hižo njewužiwaše a nětko jako sklad služi.

Srjedu, 30. meje, wupich najprjedy kofej w kofejowni (kavárna) „Na březinje“ a wobhladach sej potom rjanu stowěžatu Prahu: Hradčany, Karlín, Žofín, Smíchov, Kinskýpalast atd. W Serbskim seminarje wopytach potom přečelow Hórnikarja [*Michal Hórnik, 1833–1894, pozdžišo kanonik w Budyšinje*] a Hermana [*Jakub Herman, 1836–1916, pozdžišo farar we Wotrowje*].

Nazajtra přińdžestaj Hórnik a Wawrik [*Jurij Wawrich/Wawrik, 1833–po 1860, pozdžišo zastojnik na Morawje*] po mnje a dowjedžestaj mje najprjedy do muzeja. Tu předstajestaj mje profesorej Hance [*Václav Hanka, 1791–1861, slawist, knihownik Narodneho muzeja w Praze*], kotryž nas skedžbni na rukopisy Husa, Žižki, Amosa Komenskeho atd. Dale wjedžestaj mje přečelej k radnicy, k uniwersitnej cyrkwi, ke křižnej cyrkwi, přez hasu jezuitow k palastej Clam-Gallasa, ke klóštrej smil-

ných sotrow, kotryž bě so hakle loni dotwaril, potom ke klóštrej premonstratensow na Strahovje. Tu dowjedže nas mnich do krasneje biblioteki a pokaza nam w małej pódlanskej stwě wobraz Žižki ze zakrytym slepym wóčkom a napřečo wisacy portret madžarskeho zběžkarja Rákóczi. W cyrkwi swj. Víta wobhlachmy sej rownišća kejžorow, mjez druhim Korle IV., a wot štyrjoch slěbornych jandželow nošeny slěborny kašć z jazykom Jana Nepomuka. Potom předstajestaj mje přečelej profesorej Koubje, hdžež dyrbjach tež serbske spěwy zaspěwać.

W židowskim měsće mje strach a hroza woběhowaše, hdyž pohladnych do mazanych džerow wikowarjow a hdyž mje

Serbski seminar w Praze, alumnat katolskich šulerjow a studentow, w kotrymž Jurij Brósk na swojim pućowanju do Českeje w léće 1855 serbskich přečelow wopyta Repro: SKA

nadběhowate Judašowe wobliča narěčachu: „Wolln se was kofen, schene Mitzen, Hosenzeug ...?“ Hišće hrózbnišo bě w starej synagoze. Na najstaršim židowskim kěrchowje widžachmy najstarši narowny kamjeń Prahi?! Wječor w dźiwadle: „Das Urbild des Tartüffe“ wot Gutzkowa.

Pjatk, 1. junija 1855: Wopyt pola patera Grolmusa, za kotrehož mějach doporučenja wot Straki. Jara zajimawe běchu mi jeho wukładženja wjesnych mjenow wokoło Mladeje Boleslawy: Sudoměř, Kovaň, Podkovaň, Kovanec, Niměřice. (Hlej mój zapisk ze 27. meje.) Wobdžělich so na českej hodžinje pola prof. Hattale [*Martin Hattala, 1821–1903, profesor słowjanskeje filologije na Praskej uniwersite*]. Potom dundachmy z Hórnikom a studentom Zouběkom, kiž mi knižku českich basni dari, dale po Praze. Wopytach hišće raz patera Grolmusa, kotryž mi wjacore zešiwki staročeskich spěwow da. Wječor w dźiwadle: „Der Barbier von Sevilla“.

*Teksty wubrała a přełožiła
Trudla Malinkowa
Pokročowanje slěduje*

Jan Radyserb-Wjela: Wuričanski stołp

Wyše Wuric k Sokolcy
stołp so prosći kamjentny;
nihdže jeho runjeća
we Serbach so njenamka.

Z krucha je wón jeneho,
z wjerchom saha wysoko;
horje hlada na hory.
do delka na nižiny.

Pisma, do njoh' dypane,
lišawki su porostle;
lědy ludžo wučeni
su jo někak zeznali.

Z hłučeje' pjeršće wokoło
kuka chude trawjeńčko;
zelka, włóhi tradate,
žiwja so tu prašiwie.

Cuzbnik hižo zдалoka
na tón stołp so dohlada,
a hdyž k njemu zblizi so,
steji před nim hódajo.

Što wón džě ma na sebi,
často su so prašeli.
Stary wowčer wo nim je
takle dał mi powěsće.

Paradizna zahroda
je tu była kćejata,
drohe róže spodžiwnie
su tu rostle wonjace.

Budyski knjez bohaty
je w njej bydlił wólniwy,
hrodźik je jow stwarić dał,
we nim čělu hołdował.

Bě wšak wobstar nježenjeńc,
wólničerski zapaplenc:
wino, lubki, swětna česć
dyrbjachu jom' lóšty plesć.

W zymje w měsće bywajo
pleńćeše tu w lěcu so
jako paša turkowski
ze žónskimi rjanymi.

Bjez mandźelskej měješe
bludne džěći wšelake,
tola syna woprawskoh'
mandźelskeho njemějo.

Kamjentny stołp na wyšinje južnje Wuric, w pozadku město Budyšin

Foto: zběrka Trudla Malinkowa

Zo pak mjeno wobsteji
jemu hišće po smjerći,
da wón k hordom' pomnjeću
stołp sej tajki stajić tu.

Rjane holcy přistajał
sebi je a z nimi hrał,
a hdyž je je chwilku měł
čestny wěnašk je jim zdrěł.

Žeńtwu kóždej polubi
wšitko lišćo znjezboži,
hdyž tam lětko pobychu,
wotehna je z hanibu.

Stysk a plač a hórki směch,
zliwki sylzow polatych
k njebjju na njoh' skoržachu,
njehnujo 'mu wutrobu.

Wubra jón' sej hospozku
wuropinku najrjeńšu,
słužić jeho nawalam,
boranjacym požadam.

„Holca, sy-li rozumna,
k temu nječehń božedla!
čista knježna počehnješ,
klětu zbrinkotana džěš.“

„Žanej hrozy njemějće!
Mje so wěsće njedótknje;
chcył-li hdy mi na šiju,
dybu jemu hnydom zdru!“

Žahlej džěštaj woći jom'
za tym šwarnym holičom;
wona toho bjez kedžby
ani z mikom njemikny.

Lišćenja wšě podarmo,
a wšo słódke wabjenčko;
jako škruta lodowa
wona zymna zawosta.

„Čakaj, wón sej zasadzi,
bórzy hinak spěwaš mi!“
Kupi pyšnu židžanu
hermanka ji sukničku.

Ale přeco jenajka
wona rjekny lodžana:
„Škody sebi nječičće:
za mnje njeje židženje.“

„Ju pak! Pyšna dyrbiš być!
Ze somotom chcu će kryć;
chcu sej za žonu će wzać,
jenož daj so lubować.“

„Nježortujće jenož tak!
To su hołe blady wšak.
Nihdy dobro było njej,
hdyž je knjez brał chudu sej.“

„Čakaj“, – nět wón wotmysli –
„wěm 'šće pućik hinaši:
Z winom ju sej wopoju,
přewinu tu njewolu.“

Čerwjeneho wina ji
wopojneho porjedzi: „Džens/
mam narodny džěń swój!
Přiřić sebi zo mnu pój!“

„Za wino so džakuju;
mócných pitkow njeznjesu;
hlowa wody zwučena
z winom by so wjerćala.“

Wokózleny žahly wšón
džiwi na nju zleći wón –
wona hrabny za nožom,
do předka jón zahna jom'.

Čura sykny čerwjena –
knjeza wobja womora –
holca zmachi zhraba sej –
hdže je čekła, znate njej.

Knjez je ranu wotležal,
wobludnywši přeč so dał,
wrótny za tej holcu je
žalosćił hač do smjerće.

Helska žaha paliła
je za holčki zludanja,
a to čorne swědomjo
bjez přestaća šeriło.

Zašla je ta zahroda
a ta knjejska pycha wša –
'nož wot wšeho hišće nět
tutón stołp je zrudny swědk.

Powěšće

Budyšin. Cyrkwinski wobwod Budyšin-Kamjenc přewjedže w adwencie 2021 16. raz nachribjetnikowu akciju za šulske džěci w Tansaniji. Akcija zahaji so na dnju swj. Měrćina, 11. nowembra, na Serbskej zakładnej šuli w Budyšinje, hdžež šulerjo 4. lětnika nachribjetniki za afriske džěci přitowowachu. Na serbskej šuli so hižo wjele lět na nachribjetnikowej akciji wobdžěla, zaběraja so ze žiwjenskim poměrmi džěci w Tansaniji a su zwólniwi k džělenju.

Před 150 lětami poswjećena cyrkej w texaskim Serbinje Foto: Trudla Malinkowa

Serbin/Texas. Njedzela 2. adwenta, 5. decembra 2021, woswjećichu potomnicy serbskich wupućowarjow w texaskim Serbinje 150lětnu wobstaću swojeje Pawołskeje cyrkwje. Tutón kamjentny Boži dom bě sej serbska wosada natwarila pjatnaće lět po tym zo bě do Texasa zapućowala. Na tehdy přenje adwentnej njedzeli, 3. decembra 1871, farar Jan Kilian cyrkej ze serbskimi a němskimi kemšemi poswjeći. Serbsce předowalo je so w njej hač do lěta 1920.

Berlin. Pod nadpismom „Delnjoserbsčina „słuša k nam““ wozjewi w Berlinje wuchadźaca cyrkwiniska nowina die Kirche w swo-

jim wudaću 5. decembra přinošk wo Dešnjanskej fararce Katharinje Köhlerowej. Wot lěta 2021 za koordinaciju serbskeho džěla w EKBO zamołowita rozprawja wona wo serbskich aktiwitach w cyrkwiniskim wobtuku Delnjeje Łužicy. Awtor z jednym fotom wuhotowaneho přinoška je žurnalist Andreas Kirschke.

Choćebuz. Wosebite kemše ze serbskim podžělom swjećachu 3. adwenta, 12. decembra, w Němskej cyrkwi w Choćebuzu. Předwanje měješe generalna superintendentka Theresa Rinecker ze Zhorjelca. Hłownu zamołowitosć za tute kemše, kiž wěnowachu so temje „woda“, měješe farar Matthias Scheufele z Centruma za dialog a přeměnenje.

Zhorjela. Łužiski cyrkwiniski dzeń wotměje so lětsa wot 24. do 26. junija pod hesłom „vonWEGEN“ w Zhorjelcu. Po wobsahu je rozrjadowany do 17 centrumow, z kotrychž je jedyn Serbam wěnowany. Předwidžanej stej mjez druhim podijowej diskusiji k temomaj „Kak dale ze serbskej rěču?“ a „Kak dale ze zhromadnym džěłom Serbow a Němcow?“. K programej, do kotrehož maja wšitke regiony Łužicy zapřijate być, słuša dale předstajenje narodnje drasty, serbska hudźba a serbska jědź. Nawoda „Centruma Serbja“ je Baršćanski farar Tobias Pawoł Jachmann. Patronatstwo nad cyrkwiniskim dnjom je přewzał sakski ministerski prezident Michael Kretschmer.

Budyšin. Pod hesłom „Klangtürme“ wotměje so 56. swjedžen sakskich dujerjow lětsa 9. julija w Budyšinje. Składnosć za to skići 125. jubilej załoženja Sakskeho dujerskeho misionstwa. Na swjedžen wočakuja w Budyšinje něhdže 1 500 dujerjow a dujerkow. Jednotliwe skupiny a ansamble wustupja we wjac hač 60 wšelakich zarjadowanjach. Hłowne zarjadowanja wotměja so wokoło Budyskeje radnicy a na Hłownym torhošću.

Dary

W nowembru je so darilo za Pomhaj Bóh 20 eurow a za wudaće spěwnika za džěci a młodostnych 100 eurow. Bóh žohnuj daraj a darićelow.

Spominamy

Před 200 lětami, 8. januara 1822, narodži so **Jan Wjela**, kotryž sej pozdžišo přimjeno **Radyserb** wuzwoli, jako syn skatarja na Židowje niže Budyšina. Po wuchadźenju ludoweje šule bě něšto lět z kruwarjom. Z posrědkowanjom swojeho wosadneho fararja Ernsta Bohuwěra Jakuba při Michalskej cyrkwi zmóžni so jemu wot lěta 1838 wopyt Krajnostawkeho wučerskeho

seminara w Budyšinje. Po něšto lětach wučerjenja w Chanecach pola Biskopica a w Bórku pola Budyšina bě wot 1852 wučer na ródny Židowje. Słušaje k sobuzaložerjam Maćicy Serbskeje a do kruha młodych angažowanych wučerjow wozrodzenskich lět. Pódlu swojeho powołanja skutkowaše plódnje na literarnym, rěčespytnym a ludowědnym polu. 1889 poda so na wuměnk a přesydlil so do Budyšina. Tu zemrě 19. januara 1907 a bu na Tuchorju pochowany, hdžež jeho row džensa hižo zdžeržany njeje. Na njeho dopomina wot lěta 1958 pomjatna tafla na jeho bydleniskim domje, Karla Liebknechtowa dróha 2. Židowska stawizniska ščežka wopomina jeho na informaciskimaj taflomaj na městnomaj, hdžež bě skutkował a bydlił, na starej a nowišej Židowskej šuli. Składnostnje jeho jubilejnych narodnin je w tutym wudaću Pomhaj Bóh wotćišćana jeho balada „Wurićanski stołp“.

T.M.

Přeprošujemy

Nowe lěto

- 12:00 nutrnosć w serbskim rozhlósu (fararka Malinkowa)
- 02.01. 1. njedzela po hodžoch
14.30 ekumeniski nyšpor w cyrkwi Našeje lubeje knjenje w Budyšinje (sup. Rummel, kanonik Šćapan)
- 09.01. 1. njedzela po Třoch kralach
10.00 nimiska muzikowa namša w Žylo-
wje z chorom Łužyca (fararka Köhlerowa, H. Leipner)
- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhlósu (sup. n. w. Malink)
- 12.01. srjeda
19.00 Bjesada w Rakecach w farskej bróžni
- 20.01. štwórtk
18.30 Bjesada w Bukecach na farje
- 23.01. 3. njedzela po Třoch kralach
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. n. w. Malink)
- 10.00 dwurěčne kemše w Rakecach
12.00 nutrnosć w serbskim rozhlósu (sup. Rummel)
- 29.01. sobota
nabožnina pší pomniku Kita Šwjele w Skjarbošću
- 31.01. pónđzela
18.00 pśedsedařstwo STSR w Serbskem wósadnem zmakanišću
- W februaru wusyła so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhlósu.*
- 06.02. 4. njedzela do póstneho časa
10.15 kemše w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhlósu (sup. n. w. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołowita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowneho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement plaći 8 eurow.